idrottsforum.org/recensioner
IDROTTSVETENSKAP · LÄRARUTBILDNINGEN · MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652–7224 ::: Publicerad den 30 augusti 2006
Utskriftsvänlig pdf-fil
Läs mer om extremsport på idrottsforum.org

Den 31 mars 2006 disputerade Johan Arnegård vid Lärarhögskolan i Stockholm på avhandlingen *Upplevelser och lärande i äventyrssport och skola* (HLS Förlag). Handledare var Lars-Magnus Engström och fakultetsopponent Torgny Ottosson, Högskolan i Kristianstad. På basis av tre empiriska delstudier, enkäter till och intervjuer med äventyrssportare, närstudium av äventyrssporten klättring, samt en ESM-undersökning av och intervjuer med skolelever, ville Arnegård "belysa äventyrssport som praktik samt diskutera pedagogiska innebörder av flow och andra upplevelsekvaliteter i äventyrssport och skola". Vi bad professor Gunnar Breivik, som själv länge forskat och skrivit om extremsporter, att läsa Arnegårds avhandling. I sin recension konstaterar Breivik att författaren har styr på metodologin och kan sina teoretiska utgångspunkter, men att hans begrepp "äventyrssport" kan ge pojkboksassociationer, att Bourdieus habitusbegrepp inte riktigt räcker till för att förklara extremsportens lockelse, samt att Csikszentmihalyis flowbegrepp inte täcker in det där ultimata äventyret, där det inte är den lagoma upphetsningen som är drivkraft, utan istället chansen till en extremt farlig och upphetsande upplevelse.

Ny svensk avhandling om äventyrssporter

Gunnar Brevik
Norges idrettshøgskole

Johan Arnegård
Upplevelser och lärande i äventyrssport och skola
274 sidor, hft.
Stockholm: HLS Förlag 2006
ISBN 91-7656-603-X

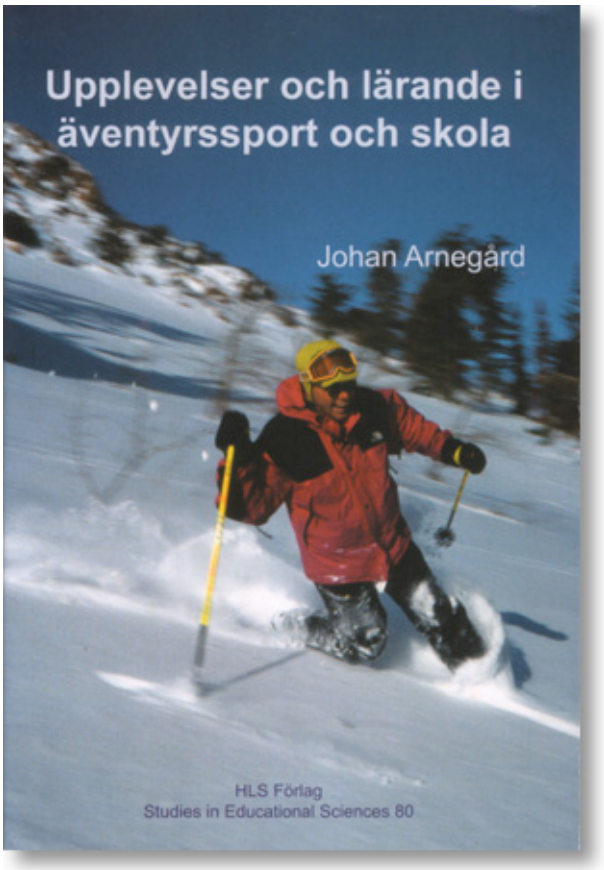

I løpet av de siste 20-30 år har idrett og kroppskultur blitt utvidet og differensiert gjennom en rekke nye uttrykksformer. I de nordiske land har de dominerende prestasjon/konkurranse- og mosjon/helse- paradigmer i økende grad blitt utfordret av aktiviteter, særlig blant ungdom, der opplevelsen står i sentrum. Johan Arnegård har i sin doktoravhandling ved Lärarhögskolan i Stockholm med Lars-Magnus Engström som veileder gjennomført en studie av mulighetene for sterke opplevelser og læring i opplevelsessport. Opplevelsessport er befengt med en rekke myter og iscenesettelser både fra utøverne selv og via media. Det er derfor svært velkomment at det gjøres seriøse studier av forskningsmessig art.

Arnegård prøver i sin avhandling og gripe den egenartede opplevelsen eller erfaringen man får gjennom deltakelse i det han kaller "eventyrsport". I

Norge var Olav Christensen viktig med sin studie av snowboard-kulturen i Hemsedal, og Sidsel Mælands med sin studie av BASEhopping som naturopplevelse. Begge prøvde gjennom deltakende observasjon og intervjuer å fange inn sentrale trekk ved selve opplevelsen. Det er synd at Arnegård ikke behandler noen av disse arbeidene. Det kunne gitt interessant stoff til en komparativ og interpreterende diskusjon.

Arnegård velger begrepet ”eventyrsport” i sin studie. Det er ment å dekke omtrent det samme som ”friluftssporter, risksporter, extremsporter, multisport och upplevelsessporter” (s.23). Begrepet ”eventyr” henspiller på det engelske ”adventure” men det er tvilsomt om det har de samme assosiasjoner i retning av det utfordrende og krevende. Imidlertid definerer Arnegård ”äventyr” som ”en ovanlig, spännande och vansklig händelse som upplevs av en viss (grupp) av person(er)”(s.27) Sannsynligvis gir ”eventyrsport” riktigere assosiasjoner på svensk enn på norsk hvor begrepet er lite velegnet. Det er en rekke aktiviteter som gir gode muligheter for uvanlige, spennende og vanskelige hendelser. Arnegård nevner eksempelvis klatring, offpiste-kjøring, skibestigning, mountainbiking, paragliding, hanggliding, fallskjermhopping, basejumping, grottedykking, sportsdykking, elvepadling, rafting.

Arnegård søker en dypere forståelse av den mening og de opplevelser som finnes i eventyrsport. Han spør hvem som involverer seg, hvorfor de gjør det, og hva de får ut av sin sport. Det overordnede målet er å kaste lys over eventyrsport som praksis og diskutere de pedagogiske muligheter som ligger i eventyrsportens flow-opplevelser.

Analysene er basert på tre empiriske del-studier. Den første består av en spørreskjema-undersøkelse med oppfølgende intervju. Spørreskjema-undersøkelsen ble besvart av et bredt spektrum av eventyrsport-utøvere, i alt 161. Dette ble fulgt opp av intevju av 14 utøvere, 11 menn og 3 kvinner, med bred erfaring fra henholdsvis klatring, off-piste skikjøring og hang-gliding. I den andre del-studien ble det gjort et dypere dykk i klatring. Siden klatring består av tradisjonell klippeklatring såvel som innendørsklatring med vekt på trening og konkurranse, ble 6 utøvere fra hver gruppe intervjuet. Den tredje del-studien ønsket å kartlegge om barn i skolen har liknende flow-opplevelser som eventyrsport-utøvere. 60 elever fra fire skoler på niende årstrinn ble plukket ut til Experience Sampling Method der de på tilfeldige tidspunkter på dagen skal nedtegne sine følelser og opplevelser. Elevene ble etterpå intervjuet om mulighetene for opplevelser av flow i skolesituasjonen. Foreldrene til elevene svarte dessuten på et spørreskjema vedrørende en rekke bakgrunns- og aktivtetsvariabler.

Arnegård viser at han har et reflektert og ryddig metodisk grep på det han gjør. En åpen, relativt ustrukturert intervju-tilnærming kompenseres med inngående analyse og muligheter for utdyping og kommentarer fra de intevjuede. Teoretisk henter Arnegård sine verktøy fra fenomenologi og kultursosiologi. For å behandle opplevelsene bruker han Csikszentmihalyi’s flow-teori. Bakgrunn og livssituasjon til utøverne analyseres med utgangspunkt i Bourdieu’s strukturteori der ”habitus” er nøkkelbegrepet.

Når det gjelder spørsmålet om hvem som begynner med eventyrsport viser avhandlingen at preferanse for eventyrsport er koblet til utøvernes bakgrunn og livshistorie. Utøverne har gjennom en lang prosess fra barneårene nedfelt en kapasitet for å mestre utfordringer i eventyrsport. Når det gjelder spørsmålet om hva utøverne får ut av eventyrsport er svaret knyttet til de intense opplevelsene som slik sport gir. Arnegård destillerer ut fem sentrale trekk: den aktive kroppen, opplevelser ute i natur, krevende og tydelige utfordringer, total fokusering og utøvelse av kontroll. Disse trekkene er nært knyttet til begrepet flow slik det anvendes av Csikszentmihalyi, men går også ut over dette begrepet.

Det er trekk ved opplevelsene i eventyrsport som kanskje kan overføres til andre livsområder som skolen. Arnegård nevner den dype følelse av å være nærværende i det man gjør, den fysiske involvering, og ikke minst valgmulighetene; det faktum at man kan velge nivå og retning og bestemme vanskelighetsgrad på det man gjør. Sentralt i flow-teoriene er forestillingen om at man må velge aktivteter som har den rette vanskelighetsgrad i forhold til ens egne forutsetninger. Blir det for lett blir det kjedelige, blir det for vanskelig opplever man angst og stress. Valg av riktig nivå betyr muligheter for utvikling. Med læring og bedre forutsetninger kan man gradvis øke utfordringenes vanskelighetsgrad.

Undersøkelsen av elevene i skolen avdekket at det var særlig i praktiske og estetiske fag at elevene hadde følelsen av nærvær og av den helhetlige opplevelse som eventyrsport-utøverne hadde. I disse fagene er de involvert kroppslig, de kan gjøre valg og kontrollere sitt aktivitetsnivå.

Jeg synes Arnegård har skrevet en interessant avhandling. Vi trenger flere studier av denne type for å få en bredere og dypere forståelse av særtrekkene ved de nye typene spenningsaktivitet som brer seg. Ved siden av de opplevelsesmessige sidene trenger vi ytterligere forståelse av bakgrunn og forutsertninger hos utøverne og av de komplekse samfunnsmessige prosesser som gjør at denne type sport er blitt stadig mer fremtredende, ikke minst i media.

Hvis jeg skulle diskutert med Arnegård så ville jeg trekke frem blant annet følgende saker:

Er begrepet ”eventyrsport” et godt begrep? I det minste på norsk minner det for mye om eventyr for barn, Asbjørnsen og Moes eventyr. Eller Nils Holgersens eventyrlige reise. Slike eventyrlige engangsopplevelser er temmelig langt unna den vedvarende involvering med sterke opplevelser som finnes i aktiviteter som klippeklatring, elvepadling osv.

Arnegård finner at det er en egen ”habitus”; en livshistorie og bakgrunn som er felles for utøvere i eventyrsport. Men hva med de individuelle forskjellene som er knyttet til genetiske og biologiske forutsetninger? Det finnes ganske mye forskning som viser at slike forutsetninger er viktige. Arnegård hevder at det er en typisk habitus som går igjen, men langt fra alle som får denne habitus som barn blir utøvere i eventyrsport. Med andre ord er denne habitus i beste fall en nødvendig, men ikke en tilstrekkelig forutsetning. Personlig tror jeg at det i tillegg finnes biologiske faktorer som spiller inn som en viktig disponerende forutsetning.

En enda viktigere problemstilling knytter seg til flow-begrepet og dets forutsetninger. Flow-teorien bygger på den vel hundre år gamle antakelsen om ”the optimal level of arousal”. Vi lærer best og har de beste opplevelser når stimuleringen er optimal, ikke for svak og ikke for sterk. Men en rekke mennesker søker av og til, jevnlig, eller ofte, ut over det som er optimalt. Man ville aldri kunne forklare hvorfor folk hopper ut av fly hvis de søker den optimale aktivering. De første hoppene er preget av angst, man er forvirret og vettskremt. Det skulle vært spennende om Arnegård hadde diskutert slike ting med utøverne i eventyrsport. Er frykten og det å være ute av kontroll en del av et rikere bilde, mer kontrastfylt, enn det harmoniske, balanserte flow-pregede? Ut fra min omgang med risikosport-utøvere er det de husker best og beretter om, nesten-ulykkene, krisene, situasjonene ”beyond the optimal level og arousal”!

Arnegård søker i siste del av avhandlingen etter muligheter for flow-opplevelser i skolen. Det er nærliggende å tenke at barn skaffer seg flow-opplevelser i friminuttene, etter skoletid, eller på friluftslivsturer i regi av skolen. Det er når noe blir hobby – d.v.s gjøres for sin egen skyld, at det er kandidat til å bli flow-opplevelse. Få skolebarn har skolefag som hobby. Det betyr at man ikke bør forvente at flow-opplevelser er svært utbredd i skolen. Men de som har flow-opplevelser har det utvilsomt bra og det kan utvilsomt bli flere som får slike opplevelser i skolehverdagen! Hvis Arnegårds avhandling bidrar til dette har han lykkes ikke bare i teori-feltet, men i praksis-feltet.

© Gunnar Breivik 2006

Köp boken från Bokus.se

Kjøp boken fra Bokus.se

Køb bogen fra Bokus.se